

EFFE BOMEN

Dick de Jong

We kunnen terugkijken op een mooie zomer, met veel bezoekers en veel waarderende woorden. De expositie 'Poppenhuizen en andere miniatuur' werd door veel bezoekers geprezen om zijn opzet en wat er te zien was.

Ook veel vakanties zijn weer achter de rug en het is druk op de administratie. Afgelopen week heeft het team dat verantwoordelijk is voor de herfstexpositie van dit jaar in amper twee dagen tijd een inrichting gerealiseerd. Dit is de afscheidsexpositie van directeur Alida Ambachtsheer. Met veel extra activiteiten. Kom kijken naar de expositie, kom luisteren naar de lezingen, kom meedoen met de workshops. Kom vooral genieten...

Astrid Streng, Teuny Bakker, Marian van Wijngaarden, Alida Ambachtsheer, Cora de Kok en Ingrid van Tilborg.

19 AUGUSTUS: OPEN DAG

Het was een succes, de open dag ter gelegenheid van de zomerexpositie. Op basis van de weersverwachtingen waren er bij Partents Verhuur twee grote tenten gehuurd, waarin de beide evenementen konden plaatsvinden. Demonstraties werkzaamheden met modelkranen, -shovels, -vrachtauto's en meer.

En treinen en wat daarbij hoort van Steam4fun. Enkele honderden bezoekers kwamen genieten van wat er te beleven was. Dat het een succes werd, is mede te danken aan de royale bijdrage van de Maatschappelijke Agenda van de Gemeente Hardinxveld-Giessendam.

De oogsttijd van het zachte zomerfruit ligt achter ons, maar het najaar is ook nog veelbelovend wat betreft de appels en peren die in dit seizoen de takken van de bomen sieren en ons verleiden tot het plukken ervan. De eerste soorten kunnen al vanaf de eerste weken van september worden geplukt. De Sterappel is daar een mooi voorbeeld van. Voor velen nog een magische naam. Als antwoord op de vraag bij de meeste, wat oudere mensen, naar een appelnaam van vroeger, krijgt u steevast die naam te horen, of andere namen voor dit bijzondere ras: namelijk Rode Ster; Binnenrode, Reinette Etoile. Al deze gegeven namen kloppen, veelal volksnamen, maar ook dat zijn synoniemnamen.

HERKOMST

De Sterappel werd in 1830 voor het eerst beschreven en zou uit Zuid-Limburg of het hieraan grenzende België (Luik) stammen. Volgens een oude fruitboer uit Moerslag zou volgens overlevering de Sterappel omstreeks het midden van de 18^e eeuw gevonden zijn in de omgeving van de oude vuursteenmijn, in het Savelsbos annex Eijsderbosch, nabij Sint Geertruid. En inderdaad kwamen de eerste boomgaarden met Sterappels voor ten oosten van Maastricht.

BOOM

Volwassen Sterappelbomen zijn reeds van afstand te herkennen als Sterappelbomen. Zij krijgen (bij natuurlijke groei) een wat hoge en piramide achtige kroon, met vooral later wat hangend hout. De bomen kan men bij goede snoei ook breed laten worden. De Sterappel heeft neiging tot het vormen van kale takken doordat hij op het eind van de scheuten bloemknoppen zet. Men noemt dit topbloeiers. Men had snel door dat hij alleen geschikt was om op een sterk

groeierende onderstam te worden geënt. Deze droeg nog het best vruchten. Ondanks de matige dracht van de Sterappel, kan men bij goede snoei wel 250 kilo vruchten halen per boom.

Men heeft de Sterappel op elke onderstam proberen te enten, maar de meeste onderstammen geven of te weinig productie, of de vruchten worden te groot.

Sterappels kunnen uitstekend dienstdoen als windhaag en geven zelfs bij weinig snoei een redelijke oogst, ondanks dat het geen hoogproductief ras is. De oogst verschilt van jaar tot jaar, de ene keer is er een ruime opbrengst en een volgend jaar kan het karig zijn. Wat wel opvalt is dat er eigenlijk geen enkel jaar is dat de vruchten slecht van kwaliteit zijn. Het grootste percentage ligt steeds om en nabij de 10–15% slechte of aangestoken vruchten. Dit zonder elke vorm van ziektebestrijding, spuiten of wat dan ook.

Wilt u de Sterappel aanplanten, zorg dan voor een goede snoei en goede uitbuiging van de scheuten, zodat er zich voldoende korthout kan zetten. Sterappelbomen bloeien laat, wanneer de meeste bomen van andere rassen al in volle bloei staan, begint de Sterappel pas tekenen van leven te vertonen. Hij vraagt een erg nauwkeurige bestuiving. Gelijke bloeiers zijn onder andere Eijsdener- en Grosvelder Klumpke, Lombarts Calville en Cox Orange Pippin.

Ziekten komen in de Sterappel weinig voor. Van kanker heeft hij geen last en schurft komt ook bijna niet voor. De vruchten vallen wel snel van de boom, hij is erg windgevoelig. Van de Sterappel zijn meerdere typen in omloop, wat hoofdzakelijk toe te schrijven is aan de onderstam, grondsoort, bemesting en andere teelt technische zaken.

VRUCHTEN

De vruchten van de Sterappelbomen worden niet bijzonder groot van formaat. Wel zijn deze egaal platrond van vorm. De schil is mooi glanzend glad, scharlakenrood van kleur op een groengele ondergrond.

De schil is bedekt met vele Stervormige lenticellen, die bruinachtig tot grijs van kleur zijn. Bekijk men het patroon van deze cellen, dan kan men hieruit duidelijk het uitspannel herkennen. De vruchten hebben fijn en vrij vast vruchtvlees, knappend tot matig sappig tot later bij rijpheid

van de vrucht zelfs wat droog. De vruchten smaken lichtzuur en hebben een specifiek aroma dat bij volle rijpheid van de vruchten geurig en aromatisch is en zweemt naar een kaneel – anijsachtige smaak.

Het vruchtvlees bezit bij volle rijpheid de voor de Sterappel zo specifieke kleur rood, deze is dan gestreept en gevlamd, terwijl er dan soms ook stervormige, roodachtige gekleurde stippen in het vruchtvlees zitten.

De vruchten werden vroeger in banen buiten gelegd op stro om na te kleuren. Dat de houdbaarheid snel minder wordt, hoeft geen betoog. Sterappels rijpen vanaf september, waarna deze binnen enkele weken eet rijp zijn. Gekoeld kunnen ze maanden bewaard worden zonder smaakverlies. Wel zorgen voor voldoende vochtigheidsgraad tijdens de bewaring.

De Sterappel heeft naast een grote handelswaarde ook grote waarde als siervrucht. Tijdens de weken voor kerst brengen vooral de kleine maten veel geld op als siervrucht. Ook worden ze gebruikt voor de vervaardiging van appelsap.

Als dessertvrucht doet de Sterappel het ook goed. Kortom, het is een appel die niet mag ontbreken in oude en nieuw aan te leggen boomgaarden en wat denkt u van de verwerking in een appeltaart: dat moet wel een *sterrenwaardig* exemplaar worden!

EXPOSITIE TEXTIELPARELS

LEZINGEN

Bij de expositie Textielparels organiseert het museum extra activiteiten, zoals:

- Lezing op 27 september 2023 JanKees Goud over 'Klederdrachten langs de Zuiderzee', aanvang 19.30 uur.
- Lezing 'Textielschatten uit de kast', door Els de Baan: 24 oktober 2023 14.30 uur; waarbij ook meegebracht textiel wordt besproken.

De kosten voor het bijwonen van een lezing bedragen € 8,50 per persoon inclusief consumptier. U kunt reeds nu een kaart reserveren.

WORKSHOPS TIE-DYE

4 oktober 2023 kids 8 t/m 12 jaar 14.00 uur € 7,50 p.p. en volwassenen 19.30 uur € 12,50 p.p.
18 oktober 2023 (herfstvakantietip) kids 8 t/m 12 jaar 14.00 uur € 7,50 p.p. inclusief consumptie.

Maak je eigen bijzondere tas. Tie-dye is een techniek waarmee textiel van een patroon wordt voorzien door stevige knopen in het materiaal te leggen. Vervolgens wordt dit geverfd.

WORKSHOP FOTOBORDUREN

8 november 2023 volwassenen 19.30 uur € 15,00 p.p.

Maak van je favoriete herinneringsfoto een kunstwerk. Ga aan de slag en zet een foto van je kind, je kleinkind of een ander dierbaar familielid om in een kunstwerk.

Reserveren kan door het bedrag per persoon over te maken op de bankrekening van het museum: NL 93 RABO 03950 01 005. Vergeet niet om in de omschrijving ook uw naam te vermelden. Donateurs, sponsoren en vrijwilligers krijgen 50% korting op de genoemde prijzen.

BINNENEXPOSITIE TEXTIELPARELS

Wat moet dat gaan worden...

Eerst overleggen...

En dan gaan we aanpakken.

Deze herfst is in Museum De Koperen Knop de speciale expositie Textielparels. Deze is samengesteld uit de unieke eigen textielcollectie van het museum en staat in het teken van het afscheid van museumdirecteur Alida Ambachtsheer. Met in de expositieruimte oude en antieke objecten, in het voorhuis parels tussen de vaste collectie en buiten in de bijgebouwen en de tuin toont de textielgroep Windkracht 10 op de collectie van De Koperen Knop geïnspireerde werken.

Wat komt waar?

Nog even wat strijken.

TEXTIELCOLLECTIE

De textielcollectie is in de afgelopen 35 jaar opgebouwd en omvat objecten uit de periode 17^e eeuw- (vooral merk- en stoplappen) – tot half 20^e eeuw. U vindt er kanten streekmutsen, gehaakte mutsen, bovenkleding voor dames en in mindere mate voor heren en baby- en kinderkleding.

Daarnaast zijn er ook veel accessoires zoals handschoenen, kanten kragen, omslagdoeken, reismandjes, tasjes, sieraden, hoeden, kousen en schoenen. En uiteraard ook onderkleding en huishoud- en bedlinnen. De merk- en stoplappen en vele handwerkvoorbeelden zijn ook een onderdeel van de collectie, waaronder bijzondere pronkrollen.

UITSCHIETERS

Opvallend in de expositie is een blauw-beige-zwart dameskostuum van rond 1860, dat op het affiche is opgenomen. Een andere bijzonderheid is de bruidsjurk van Viktor & Rolf, in 2006 ontworpen voor de speciale H&M Lovecollectie. Het uitzoeken van parels uit de omvangrijke collectie was enorm inspirerend voor de commissie, die de expositie heeft voorbereid. Hoewel er soms ook aankopen worden gedaan zijn de meeste textiele objecten via schenkingen verkregen. Ook uit nalatenschappen krijgt het museum regelmatig prachtige objecten, onder meer een schoudermantel uit de 18^e eeuw van wijlen Herman Roza.

Langzaam maar zeker ontstaat er een expositie.

DE EXPOSITIE

In de bijgebouwen en buiten zijn nieuwe parels te zien, gemaakt door de leden van textielgroep Windkracht 10. Zij hebben zich hiervoor laten inspireren door de parels van De Koperen Knop. In het gemeentehuis van Hardinxveld-Giessendam is in de hal een kleine deexpositie opgesteld. Op De Etage van dit museum draait de korte film Stripshow 1850, uit de collectie van het Zeeuws Museum en vervaardigd door Paul en Menno de Nooijer. Hierin is te zien wat er half 19^e eeuw allemaal aan kleding over elkaar gedragen werd. Ook is hier een Power Point van een greep uit de textielcollectie van Museum De Koperen Knop te zien.

Neen... geen moderne paddenstoelen, maar bases voor expositiemateriaal.

BUITENEXPOSITIE WINDKRACHT TIEN

Ter gelegenheid van de expositie Textielparels houdt de textielgroep Windkracht 10 een buitenexpositie van nieuwe parels rond Museum De Koperen Knop. Windkracht 10 is hiervoor door het museum uitgenodigd, om een moderne tint aan het geheel te geven. De groep bestaat uit 10 beeldend kunstenaars, die met regelmaat op verschillende plaatsen in Nederland hun textielobjecten en installaties exposeren.

WINDKRACHT 10

De komende herfst is hun werk te zien in Hardinxveld-Giessendam, bij Museum De Koperen Knop. Daarbij sluiten ze zich aan bij de expositie Textielparels. Hun nieuwe parels zijn creaties, die zijn gebaseerd op de textielcollectie van dit museum. Alle tien vrouwen, afkomstig uit verschillende delen van Nederland, hebben elkaar gevonden in hun creaties en zijn daarbij bezig binnen dezelfde discipline: werken met textiel in al zijn uitingsvormen. Door de diversiteit van het werk oogt deze buitenexpositie mooi in de museumtuin en in de bijgebouwen van De Koperen Knop.

DE WERKEN

Het gaat hierbij om de volgende werken:

- Hanneke van de Beek: **de blaadjes dwarrelen** – gebaseerd op mutsenplooiestokjes.
- Hanny Couwenhoven: **streekmuts** – op basis van de in de streek gedragen mutsen.
- Greet van Duijn: **lange lap** – naar aanleiding van de pronkrollen uit de museumcollectie.
- Dirkje van der Horst: **souvenir de ma jeunesse** – ook gebaseerd op een pronkrol.
- Cora de Kok: **boot** – als ode aan de in de Alblasserwaard gedragen broche.
- Cherlyn Martin: **Petronella** – naar een merklap uit de collectie.
- Willy Schut: **sfeer van weleer** – geïnspireerd op de rolletje van de achterkant van een muts.
- Kun Speelman: **ketting** – met als inspiratiebron de ketting van bijna alle klederdrachten.
- Dery Timmer: **jasje** – zelfgemaakte kleding met in gedachten parels.

DE MUSEUMORGANISATIE

STICHTING EIGENAREN

Kommer Damen	1988 - heden
Ad van Herk	2003 - heden
Andries de Kok	1988 - heden
Gerrit van Noordenne	1988 - heden
Janny van der Padt	2005 - heden
Jan van Vliet	1988 - heden
Jan Boerman	1988 - 2003
Huib de Kok	1988 - 1993
Balt van der Padt	1993 - 2005
Jan Timmer	1988 - 2022
Marc Vogel	1988 - 2022

In het kader van de actualisatie van alle informatievoorzieningen in het museum wordt dezer dagen ook een nieuw 'eigenarenbord' in het museumcafé geplaatst. U ziet het hier links afgebeeld.

Aansluitend gaan we de bebording in de hoepelmakerij aanpakken, want die is door onderhoudswerkzaamheden danig in de verdrukking geraakt. Ook wordt er gewerkt aan nieuwe borden in het voorhuis en nieuwe benamingsborden voor alle ruimten.

De realisatie kost echter wel veel tijd, maar het resultaat dat uiteindelijk wordt bereikt is van dien aard, dat dit niet geeft.

Regelmatig worden er prijswinnaars getrokken uit de ingediende speurtochten e.d. Onlangs gebeurde dit voor de speurtocht bij de expositie poppenhuizen en waren de gelukkigen: Koen Vermeulen uit Brandwijk, Sophie uit Vianen en Derk de Vries uit Sliedrecht.

Ook voor de ingeleverde resultaten van het detective-spel waren er cadeaubonnen. Hier vielen Annette Leipoldt uit Venlo, Annelie Noorland en Juliette en Laurens Kuit in de prijzen.

- Opnieuw een oproep voor vrijwilligers. Met name voor lichte onderhoudswerkzaamheden en het assisteren bij de inrichting van exposities, zoals timmer- en verfwerk.
- Dan heeft er in juni jongstleden een keuring plaatsgevonden van de elektra, wat betekent dat in de komende tijd een aantal aanpassingen moeten plaatsvinden.
- Op 14 september 2024 is er een vrijwilligersbijeenkomst.
- Elise Leussink is de nieuwe vrijwilliger, die zich gaat bezighouden met het ontwerpen van affiches e.d.
- En dan is er een stagiaire bezig met onderzoek naar een van de museale objecten.

DE EXPOSITIE STOOF

Een expositie rondom de stoof en stoven, in veel facetten. Bij het woord stoof kun je verschillende kanten uit, maar het eerste waar je aan denkt is warmte en sfeer. Daarom past deze laatste expositie van 2023 'Stoof' zo goed bij de decembermaand. Denk maar aan de voetenstoof, de stoofpot en de knotstoof. En dan zijn er nog tal van andere varianten, die direct of indirect iets hebben met het woordje stoof.

Vroeger had je de voet- of voetenstoof, waarop je bij kou je voeten kunt verwarmen. Ook de variaties kerkstoof en rijtuigstoof zijn bekend. Ooit was er een theestoof, waarop de thee voor de theevisite warm werd gehouden. Iedereen kent het stoofpotje of tenminste dan toch de stoofpeer. Er was ook de stoofappel, maar minder bekend.

En dan is er de hakhoutstoof. De boeren in onze streek noemden de knotwilg een knotstoof of kortweg stoof, op normale lengte ook hoofdstoof genoemd, want de boom was manshoog en had ter hoogte van je hoofd een kruin, een stobbe.

De dicht bij de grond gekapte wilgen, op kniehoogte, heetten in de streektaal kniestoof. Zoals ze eruitzien in een kortgeleden gekapte griend. Deze benaming stoof komt van het sterk beworrelde onderend van de boom, dat nergens anders voor is geschikt als brandhout, dus stoofhout.

In de huidige tijd komt de stoof in meerdere vormen weer terug in de samenleving. Zo kennen we de stoof, een moderne voetenzak om je voeten te warmen, een warmtekussen dus. Ook de stoofschotel is weer helemaal in, mede dankzij de terugkeer naar slow cooking. En ook de stoof- of hooikist komt steeds meer terug en is nu ook verkrijgbaar in een textiele variatie. En vanwege de sterk gestegen energieprijzen nemen we anno nu ook weer genoeg met 'een graadje lager' en brandt de kachel minder hard en stooft...

In Stoof is oud en nieuw gecombineerd, waarbij te zien is dat stoven weer helemaal past bij de moderne duurzaamheidsmaatschappij van dit moment. Maar er zijn ook heel oude betekenissen te vinden. Denk aan de meekrapstoof of kortweg meestooft. Dat is een installatie die werd gebruikt om de wortels van de in het zuidwesten van ons land geteelde meekrap te drogen en te verwerken, om er Turks rood of kraplak uit te bereiden. En zo is er met wat zoekwerk best nog veel meer van en over stoof te vinden.

MUSEUM ZOEKT VOET(EN)STOVEN

Veel ouderen kennen deze voetenstoof nog van vroeger in de kerk. Daar kon het over de vloer erg koud zijn en dan waren er voor de beter gesitueerden kerkstoven te huur. Maar ook thuis in de tijd dat er nog geen centrale verwarming was, was zo'n voetenwarmer zeer welkom. Ook in de rijtuigen vond je ze, als rijtuig of reisstoof. Onderin werd een vuurtestjes met gloeiende kolen gedaan en kon je genieten van de heerlijk uitstralende warmte.

De Koperen Knop is op zoek naar voetenstoven. Liefst veel en ook zo veel mogelijk verschillende. Deze gaan worden gebruikt om ze in een compositie op te nemen in de expositie. Als u er een of meer aan het museum wilt uitlenen kunt u bellen met 0184-611366 en uw emailadres doorgeven en wat u wilt uitlenen. Op een later tijdstip wordt u dan benaderd.

Onlangs kreeg het museum dit kinderservies; dit is ook onderdeel van de parels in het voorhuis.

Bij elke expositie komt er een nieuwe banier aan de weg te staan.

COLOFON:

Redactie : Dick de Jong.
 Assistentie : Alida Ambachtsheer, Edith van der Hoogt-Drinkwaard, en (verzending) Daaf van Wijngaarden..
 Foto's Alida Ambachtsheer, Dick de Jong, Ewoud Klop, Bertha de Rover, John Tomey en anderen.
 Voor deze uitgave zijn o.m. teksten van derden gebruikt. Als iemand meent dat hierbij de kopierechten zijn geschaad kan er contact worden opgenomen met de redactie.

AFMELDEN VOOR ONTVANGST:
DIRECTIESECRETARIAAT@KOPERENKNOP.NL

MUSEUM DE KOPEREN KNOP

het cultureel en historisch centrum in de alblasserwaard

Binnendams 6 | 3373 AD Hardinxveld-Giessendam | 0184-611366
 Directeur a.i. Dick de Jong | 06-22845889 | dinsdag en donderdag 9.00-12.00 uur
www.koperenknop.nl | koperenknop@koperenknop.nl | bank n|93rabo0395001005
 open: di t/m vr 13-17 uur en za 11-17 uur – juli+augustus ook ma 13-17 uur.
 groepen e.d. ook daarbuiten